

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper; given Stockholms slott den 21 februari 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

Lag

med vissa bestämmelser om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

Med ändring av vad 10 kap. 6 § handelsbalken innehåller häremot stridande förordnas som följer:

1 §.

Med fondpapper förstås i denna lag aktier, banklotter och andra delaktighetsbevis i bolag ävensom obligationer.

2 §.

Innehar någon såsom pant eller till försäljning i kommission eller på grund av inköp i kommission annan tillhöriga fondpapper eller har någon, som yrkesmässigt i kommission köper och säljer fondpapper, till förvaring mottagit sådana papper, vare överenskommelse, genom vilken han erhållit rätt att för annans räkning än ägarens förfoga över desamma, utan verkan, där ej överenskommelsen skriftligen avfattats i särskild, allenast därom upprättad handling, vari fondpapperen så tydligt beskrivas, att de kunna skiljas från andra, och det förfogande, som avses, noggrant anges.

Vad nu är sagt gälle dock icke i fråga om medgivande för pant-havare att, i händelse panten icke å utsatt tid löses åter, utan vidtagande av de i lag stadgade former sälja densamma å offentlig auktion eller å fondbörs.

3 §.

Pantsatta fondpapper må icke annorledes än i förening med fordringen, varför de häfta, av panthavaren sättas ut till annan, såframt ej

överenskommelse därom skriftligen avfattats i den ordning, som i 2 § omförmäles. Utsättande av pantsatta fondpapper för högre belopp eller på strängare villkor än de hos panthavaren häfta för vare ej i något fall tillåtet.

4 §.

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga rätt för annans räkning än ägarens däröver, straffes med böter från och med tjugufem till och med tio tusen kronor eller med fängelse i högst ett år.

5 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1919.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari
1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anförde chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson:

Såsom jag vid anmälan av förslaget till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet samt därmed sammanhängande lagförslag förut denna dag yttrat, hava de sakkunniga, vilka utarbetat nämnda lagförslag, även framlagt ett förslag till *lag angående vad i vissa fall skall iakttagas för vinnande av rätt att förfoga över annan person tillhöriga fondpapper*. De sakkunnigas uppdrag i denna del avsåg närmast att förebygga de faror, för vilka den i fondhandeln deltagande allmänheten utsattes genom det inom nämnda affärsgren förekommande bruket att för gäld pantsätta värdepapper av panthavaren skildes från fordringsbeviset och återbelånades utan samband med detta. Enligt de direktiv, som av chefen för finansdepartementet lämnades de sakkunniga, skulle

i sådant syfte en omarbetning ske av stadgandet i 10 kap. 6 § handelsbalken på det sätt, att panthavarens rätt att förfoga över panten inskränktes.

Såsom motiv för lagförslaget hava de sakkunniga anført bland annat följande:

De sakkunniga.

Att såsom säkerhet för lån pantsatta aktier, obligationer och liknande värdepapper i stor utsträckning av panthavaren återbelånas utan samband med det ursprungliga fordringsbeviset, torde vara allmänt bekant. Stundom återbelånas därvid panten på sådana villkor, att dess ansvarighet blir mera omfattande än enligt den ursprungliga pantsättningen. Sålunda förekommer det ofta, att panthavaren vid återbelåning av fondpapperen i en bank underkastar sig den i bankernas reversformulär vanliga klausulen, att panten skall utgöra säkerhet för alla låntagarens förbindelser till banken. Likaledes är det mycket vanligt, att fondhandlare, som bruka betjäna sina kunder med lån, skaffa sig medel härtill å en dem beviljad s. k. löpande räkning i en bank, till vilken de såsom säkerhet för sina uttag å räkningen överlämna de fondpapper deras gäldenärer hos dem pantsatt. De fondpapper, som pantsatts av en var särskild gäldenär, komma alltså att svara för hela den löpande räkningens skuldsumma. Stundom inträffar ock att en person, som erhållit en post aktier i pant för ett lån, kan, sedan aktierna stigit i värde, med användande av samma aktiepost såsom säkerhet i sin ordning erhålla ett lån till högre belopp än det av honom utlämnade.

Denna återbelåning utan samband med fordringsbeviset innebär naturligtvis icke ringa risk för fondpapperens ägare, särskilt som panthavaren vid återbelåningen regelmässigt uppträder som om han vore ägaren och den, hos vilken återbelåningen sker, följaktligen på grund av sin goda tro icke är pliktig att taga hänsyn till rättsförhållandet emellan pantägaren och panthavaren. Råkar denne sistnämnde på obestånd, så att han ej kan infria de lån, för vilka han i sin ordning lämnat fondpapperen såsom pant, bliva dessa sannolikt av den senare panthavaren realiserade för hans fordrans gäldande och äro förlorade för sin ägare. Uppenbarligen är risken särskilt stor, om den förbindelse, varför panten enligt återbelåningen häftar, är mera omfattande än den, för vilken den ursprungliga pantsättningen skett.

För närvarande är en panthavare lagligen berättigad att återbelåna panten utan samband med fordringsbeviset, så framt det icke sker för högre belopp eller på andra villkor än som avtalats vid den ursprungliga pantsättningen. Panthavaren kan härvid åberopa sig på ovannämnda

stadgande i handelsbalken, vilket för ifrågavarande fall endast fordrar en underrättelse till pantägaren eller eventuellt, till rätten eller Konungens befallningshavande. Full enighet råder visserligen icke därom, att detta stadgande avser sådana fall, då panten återbelånas utan samband med fordringsbeviset. Att detta är meningen, lär dock icke kunna be-
tvivlas.

Återbelåning av panten till högre belopp eller på andra villkor än som vid den ursprungliga pantsättningen avtalats äro däremot i berörda stadgande uttryckligen förbjuden. Förbudet är, såsom förmögenhetsrättsliga bestämmelser vanligen äro, av dispositiv natur, d. v. s. det gäller endast sådana fall, då panthavaren icke har pantägarens medgivande till att på ifrågavarande sätt förfoga över panten. Även om återbelåningen sker utan ägarens samtycke, blir densamma dock gällande emot honom i fall den senare panthavaren kan åberopa god tro. Men tillskyndas ägaren därigenom förlust, kan han kräva skadestånd av den förste panthavaren, vilken därjämte i regel torde kunna fällas till ansvar för förskingring.

Förbudet mot återbelåning på andra villkor avser givetvis endast sådana fall, då villkoren äro att betrakta såsom strängare än de vid den ursprungliga pantsättningen avtalade.

Det skydd för pantägaren mot pantens återbelånande till högre belopp eller på strängare villkor, vilket skulle ligga däri, att hans samtycke kräves till detta förfogande, blir, när panten utgöres av fondpapper, ofta i betänklig grad försvagat genom det otillfredsställande sätt, varpå inom fondhandeln kravet på sådant samtycke upprätthålles. Kan panthavaren till stöd för sin rätt att återbelåna överhuvud åberopa en positiv viljeyttring från pantägarens sida, föreligger denna så gott som alltid allenast på det sätt, att i det till panthavaren utfärdade skuldebrevet finnes bland övriga kontraktsbestämmelser inryckt ett i allmänna ordalag hållet medgivande för panthavaren att disponera hypoteket såsom säkerhet för egna krediter. En dylik kontraktsbestämmelse eller i varje fall den verkliga innebörden därav är naturligtvis lätt att förbise. Under-tecknandet av skuldebrevet kan därför i själva verket knappast anses innefatta ett medgivande i nämnda hänseende.

Det är emellertid ingalunda sällsynt att pantsatta fondpapper återbelånas till högre belopp eller på strängare villkor utan att något tillstånd alls inhämtas av pantägaren. Detta beror på en inom de kretsar, som mer eller mindre yrkesmässigt syssla med fondhandel, ganska utbredd uppfattning, att pantägaren icke rimligen kan hava något att invända emot ett dylikt förfogande, allenast till honom, då lånet varder infriat,

överlämnas fondpapper till det antal och slag, han äger göra anspråk på, och att följaktligen hans samtycke till förfogandet kan presumeras.

De risker, för vilka en ägare till pantsatta fondpapper mer eller mindre frivilligt kan utsättas därigenom att papperen av panthavaren återbelånas, hava länge varit föremål för uppmärksamhet. Inom svenska fondhandlareföreningen hava överläggningar hållits om åstadkommande av skydd för pantägare i ifrågavarande fall, vilka överläggningar resulterat i att föreningen sökt i nämnda syfte med svenska bankföreningen inleda samarbete, som dock ej ännu lett till några åtgärder. Att förbättrade förhållanden allmänt önskas, framgår därav, att trustkommitterades förslag i ämnet vunnit livlig anslutning i ett flertal av de över förslaget avgivna yttrandena. Jämväl de sakkunniga äro av den uppfattningen att med hänsyn till förhållandena inom fondhandeln bestämmelserna i 10 kap. 6 § handelsbalken icke äro tillfredsställande.

Det är emellertid icke endast i händelse av återbelåning som pantsatta fondpapper av innehavaren göras till föremål för förfoganden för egen räkning utan att ägarens samtycke därtill inhämtas. Sålunda förekommer det ej sällan, att panthavaren utan pantägarrens medgivande säljer de pantsatta papperen, i hopp om att kunna för billigare pris återköpa samma slags papper till den tid lånet skall infrias; ja, det har till och med inträffat, att en fondhandlare använt sig av en kunds hos honom hypotiserade aktier till baissespekulationer, riktade emot kunden själv.

Liknande missbruk förekomma jämväl, då fondpapper av annan anledning än pantsättning befinna sig i främmande besittning. Det är sålunda ej ovanligt att fondhandlare och bankirer, som emottagit dylika papper till förvaring, olovandes begagna sig av dem för egna spekulationer eller för verkställande av likvider för egen räkning. Vidare förekommer det att fondhandlare på nämnda sätt förfoga över fondpapper, som de mottagit till försäljning i kommission eller som de i kommission inköpt och ej ännu avlämnat till ägaren.

Klart är att förfoganden av nu omförmälda slag äro lagstridiga. Att de det oaktat förekomma i så stor utsträckning som fallet är beror säkerligen på den i det föregående omnämnda, bland fondhandeln utöfware gängse uppfattningen, att den, som har främmande fondpapper i sin besittning, äger oinskränkt förfoganderätt över dem, blott han å vederbörlig tid ställer till ägarens disposition ett lika antal papper av samma slag. Då de risker, för vilka den i fondhandeln deltagande allmänheten utsättes genom dylika förfoganden, icke äro mindre än de, som äro förknippade med att pantsatta fondpapper återbelånas skilda från fordringsbeviset, synes de sakkunniga allt tala för att skydd bör beredas

ägare av fondpapper, som befinna sig i främmande besittning, gent emot missbruk från besittningshavarens sida ej blott i sådana fall, då fondpapperen äro pantsatta och missbruken äga rum i sammanhang med deras återbelåning, utan även i andra fall, där det visat sig, att besittningshavaren plägar missbruka sin ställning. Erforderliga bestämmelser torde emellertid under sådana omständigheter knappast kunna meddelas i form av ändringar i eller tillägg till befintliga lagstadganden utan synas lämpligen böra sammanföras i en särskild lag.

På nu anförda grunder hava de sakkunniga ansett sig böra, i stället för att revidera bestämmelserna i 10 kap. 6 § handelsbalken, framlägga föreliggande lagförslag.

*Departements-
chefen.*

De missförhållanden, som äro förbundna med nu rådande bruk, att en panthavare, kommissionär eller depositarie förfogar över de honom anförtrödda värdepapperen genom återbelåning eller annorledes, synas mig vara av den betydelse, att en lagstiftning sådan de sakkunniga föreslagit, framstår såsom synnerligen önskvärd. I de över de sakkunnigas betänkande angivna yttrandena har förslaget heller icke för- anlett anmärkning i vidare mån än här nedan vid de särskilda para- graferna kommer att angivas. Jag tillstyrker sålunda, att de sakkunnigas förslag läggas till grund för proposition till riksdagen i ämnet.

Beträffande de särskilda paragraferna i förslaget yttrade departementschefen därefter:

2 §.

Då missbruk av här ifrågavarande art icke torde förekomma i andra fall än när fondpapper pantsatts, deponerats, tillställts en kommissionär för försäljning eller av kommissionär inköpts, finner jag, i likhet med de sakkunniga, att lagens giltighetsområde bör begränsas till dessa fall.

Det skydd, som det föreslagna stadgandet erbjuder, är dels av civil- rättslig, dels av straffrättslig art. I förra hänseendet bestämmes, att innehavaren icke äger förfoga över de i hans besittning varande främ- mande fondpapperen utan ägarens uttryckliga, i särskilt upprättad hand- ling givna samtycke. Genom kravet på att de fondpapper, samtycket avser, skola i den skriftliga handlingen närmare angivas, åsyftas att för- hindra, att en person skall kunna genom en generell förklaring av annan förvärva sig rätt att för egen räkning förfoga över de värdepapper, denne i en framtid kan komma att lämna honom. Beträffande det straff- rättsliga skyddet har föreskrift givits i 4 §.

Andra stycket av 2 § innefattar ett undantag från huvudregeln i första stycket. Det avser vanlig realisation av panten, då fordringen är förfallen. Ett medgivande för panthavaren att i sådant fall sälja panten å offentlig auktion eller å fondbörs skall icke behöva givas i den form, som i första stycket angives.

3 §.

På grund av stadgandet i 10 kap. 6 § handelsbalken behöver en panthavare ej samtycke från pantsättarens sida till återbelåning av pant. I överensstämmelse med grundsatsen i 2 § av förevarande förslag synes sådant utsättande av pant ej böra, beträffande fondpapper, vara tillåtet annat än efter uttryckligt, i särskild handling lämnat medgivande.

Vad beträffar återbelåning av pantsatta fondpapper till högre belopp eller eljest på strängare villkor än som vid den ursprungliga pantsättningen avtalats, ha trustkommitterade uttalat sig för att dylika förfoganden icke ens med pantägarrens samtycke borde vara tillåtna. Däremot ha de sakkunniga icke ansett sig kunna tillråda en så omfattande inskränkning i avtalsfriheten, i varje fall icke förrän det visat sig, att nödig rättssäkerhet på detta område icke står att vinna därförutan. De sakkunniga ha i stället föreslagit strängare bestämmelser än de i föregående paragraf upptagna beträffande formen för medgivande till detta slag av förfogande. Den särskilda handling, vari medgivandet till återbelåningen innefattas, föreslås nämligen skola innehålla en närmare redogörelse för det belopp och de villkor, som avtalats vid den ifrågavarande återbelåningen.

I detta sammanhang torde jag böra omnämna, att i några över förslaget avgivna yttranden särskilda önskemål uttalats beträffande den skriftliga handling, vars upprättande skulle enligt förslaget fordras. Sålunda yttrar Östergötlands och Södermanlands handelskammare i fråga om den i förslagets 2 och 3 §§ omförmälda skriftliga handlingen, att det synes önskvärt, att särskilt formulär till dylik handling fastställas för att undvika att det avsedda innehållet i densamma icke döljes eller undan-skymmes genom att däri anbringas en mängd andra föreskrifter eller bestämmelser. Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare säger sig befara, att de föreslagna bestämmelserna bliva föga effektiva, därest icke tillsynsmyndigheten ser sig i stånd att redan från första början bekämpa en icke osannolik tendens hos de enskilda fondkommissionärerna att vid *alla* avtal med sina uppdragsgivare påfordra det i förslagets 2 § omförmälda medgivandet om förfoganderätt.

Uppenbart är, såsom ock de sakkunniga framhållit, att en återbelåning

av pantsatta fondpapper på strängare villkor än de vid första pantsättningen bestämda, skall utsätta pantägaren för stor risk. Något legitimt behov för den förste panthavaren att förbehålla sig rätten till sådan återbelåning lär ej heller kunna påvisas. Vid sådant förhållande synes trustkommitterades förslag i denna punkt vara att föredraga framför de sakkunnigas. I förevarande paragraf har för den skull upptagits ett stadgande om absolut förbud mot återbelåning på strängare villkor.

4 §.

I ett yttrande över förslaget har påyrkats högre straffminimum. Då emellertid de förseelser, som i detta lagrum avses, kunna vara av ganska obetydlig art, har anmärkningen ej föranlett någon ändring. Där- emot synes bötesmaximum böra höjas till tiotusen kronor.

Föredraganden uppläste härefter ifrågavarande lagförslag av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag av protokollet inhämtas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
Sven Lidholm.

Förslag

till

Lag

angående vad i vissa fall skall iakttagas för vinnande av rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

1 §.

Med fondpapper förstås i denna lag aktier, banklotter och andra delaktighetsbevis i bolag ävensom obligationer.

2 §.

Har någon såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, vare överenskommelse, genom vilken han erhållit rätt att för egen eller främmande persons räkning förfoga över desamma, utan verkan, där ej överenskommelsen skriftligen avfattats i särskild handling med uttryckligt angivande av ej mindre det förfogande, som avses, än även sagda fondpappers antal och slag.

Vad nu är sagt gälle dock icke i fråga om medgivande för pant-havare att, i händelse panten icke å utsatt tid löses åter, utan vidtagande av de i lag stadgade former sälja densamma å offentlig auktion eller å fondbörs.

3 §.

Pantsatta fondpapper må icke annorledes än i förening med fordringen, varför de häfta, av panthavaren sättas ut till annan person, där ej annat mellan panthavaren och pantägaren överenskommits i den ordning, som i 2 § omförmäles. Ändock att sådan överenskommelse träffats, må de icke av panthavaren utsättas för högre belopp eller på strängare villkor än vid pantsättningen till honom.

4 §.

Förfogar den, vilken såsom pant eller till förvaring eller till försäljning i kommission emottagit eller i kommission inköpt fondpapper, utan laga rätt för egen eller främmande persons räkning däröver, straffes med böter från och med tjugufem till och med tio tusen kronor eller med fängelse i högst ett år, där ej å förseelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt.

5 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1919.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd onsdagen
den 29 januari 1919.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 9 januari 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag angående vad i vissa fall skall iakttagas för vinnande av rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Nils Edvard Gadde.

Förslaget föranledde följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter.

Förslaget i dess helhet.

Lagrådet:

I ingress till lagen läser böra angivas, att ändring sker i vad 10 kap. 6 § handelsbalken innehåller mot lagen stridande.

Justitierådet von Seth:

Den uppfattningen, att ett löfte bör vara bindande oavsett i vilken form det givits, har allt mer trängt igenom i den moderna rätten. Det torde också i den allmänna moralens och rättssäkerhetens intresse vara av synnerlig vikt, att denna uppfattning i största möjliga utsträckning

vinner stöd av lagstiftningen, i synnerhet som det tyvärr ännu är en bland allmänheten vida spridd tro, att endast det i skriftlig form klädda löftet är juridiskt förbindande. Starka betänkligheter resa sig redan från denna synpunkt mot att, på sätt förevarande förslag avser, inom stora och viktiga rättsområden helt generellt bryta mot nämnda uppfattning.

Det lär ej heller vara principiellt riktigt att för att bekämpa missförhållanden, som gjort sig gällande inom ett visst begränsat område av livet, tillgripa en lagstiftning, vilken sträcker sina verkningar vida utöver detta område. En dylik lagstiftning kommer lätt att verka som ett slag i högen och därigenom leda till en reaktion i allmänhetens uppfattning, som icke är önskvärd.

För att visa, till vilka resultat ett sådant lagstiftande kan leda, må erinras därom, att enligt förslaget t. ex. en make, som på grund av överenskommelse förvaltar sin hustrus förmögenhet och därunder fått hennes muntliga medgivande att använda vissa henne tillhöriga fondpapper som säkerhet för gäld, vilken han avser att göra för enskild räkning, om han begagnar sig av detta hennes medgivande utan att skaffa sig särskild skriftlig bekräftelse å detsamma, skulle på grund av stadgandena i 2 och 4 §§ kunna komma att dömas till ett synnerligen strängt straff, och det motbudande häri skärpes ytterligare därigenom, att hans förfarande enligt förslaget skulle vara underlagt allmänt åtal. Det nu anförda har motsvarande giltighet i överhuvudtaget alla de fall, då ett medgivande att använda annans fondpapper lämnats i handel ochandel mellan personer, som båda i stort sett stå utanför den egentliga handeln med och spekulationen i fondpapper. En annan mindre tilltalande följd av det sätt, varpå förslaget lagts, är att man, på sätt framgår av sista punkten i 3 §, sett sig nödsakad att helt generellt vid strängt straff förbjuda varje överenskommelse, att pantsätta fondpapper må utsättas för högre belopp eller på strängare villkor, än som överenskommits vid den första pantsättningen, oavsett mellan vilka personer och under vilka förhållanden överenskommelsen ingåtts. Många fall kunna ju tänkas, då en sådan överenskommelse är fullt legitim.

Det må ock erinras, att det är fara värt, att mången, som icke har vidare beröring med den egentliga fondhandeln, kommer att anse ifrågavarande lag, såsom riktad mot missbruk inom nämnda handel, sig ovidkommande och därför ej tager vidare kännedom om dess innehåll.

Endast om förslagets giltighetsområde inskränkes till vad som är

alldeles nödvändigt för vinnande av det med detsamma avsedda ändamålet, synes alltså dess upphöjande till lag kunna förordas.

En dylik inskränkning lärer på ett i stort sett tillfredsställande sätt kunna vinnas genom bestämmelser, enligt vilka lagen blir giltig allenast i sådana fall, då någon för i 2 § angivet ändamål mottagit fondpapper under utövning av penningrörelse eller verksamhet som fondkommissionär, vilken han bedriver eller däri han tager del.

2 §.

Justitieråden *Gullstrand* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Ett uppdrag att förvara annan tillhöriga fondpapper lärer ofta vara givet under sådana omständigheter, att ett iakttagande av här föreskrivna formaliteter ställer sig alltför främmande och över hövan tyngande. Så torde i allmänhet vara händelsen i de många fall, då någon betrott annan med omhänderhavandet av värdepapper för dessas vård och inkassering av deras avkastning. Att lagen får gälla fondkommissionärs rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper, även då han mottagit dem till förvaring, synes visserligen vara välbetänkt, men därutöver torde lagens räckvidd, såvitt angår fondpapper lämnade till förvaring, icke böra sträckas.

Lagrådet:

För att lagbestämmelsernas syfte må fullt tillgodoses, torde böra angivas, att överenskommelsen skall skriftligen avfattas i särskild, allenast därom upprättad handling och att fondpapperen skola däri så tydligt beskrivas, att de kunna skiljas från andra.

4 §.

Justitierådet *von Seth*:

Enligt förslaget skulle straffbestämmelserna i förevarande paragraf äga tillämpning allenast där ej å förseelsen, eller riktigare uttryckt å gärningen, straff är utsatt i allmänna strafflagen. De i allmänna strafflagen omtalade förbrytelser, med vilka möjlighet till konkurrens närmast är att förutse, förskingring och trolöshet mot huvudman, få emellertid icke åtalas av allmän åklagare, om icke brottet angivits till åtal av målsägande. Just i de grövre fallen skulle således allmän åklagare

bliva förhindrad att ingripa, ett förhållande, som uppenbarligen ej är tilltalande.

Detta skulle emellertid undvikas, om man läte strafflagens allmänna konkurrensregler bliva tillämpliga och således ur förevarande paragraf uteslöte villkorssatsen.

Betänkligheter häremot synas i varje fall ej möta, om förevarande lags tillämplighetsområde inskränkes på sätt jag förut hemställt.

Justitieråden *Gullstrand* och *Wedberg* samt regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Därest ett förfogande över fondpapper för annans räkning än ägarens har karaktären av förskingring eller trolöshet mot huvudman, hemfaller förbrytelsen icke under allmänt åtal, så framt ej målsäganden gjort angivelse. Den särskilda förseelse åter, varom i denna paragraf är fråga, skulle allmän åklagare hava att beivra, även om angivelse ej skett. Förseelsen synes dock vara av den art, att allmän åklagares ingripande ej sällan måste framstå såsom opåkallat och innebärande onödig hårdhet. Angivelse lär böra sättas som villkor för allmänt åtal åtminstone mot annan än fondkommissionär. Mest tilltalande förefaller dock, att allmänt åtal ej i något fall äger rum utan angivelse av målsäganden eller, såvitt angår fondkommissionär, av tillsynsmyndigheten. Skall emellertid ifrågavarande förseelse vara i något fall underkastad allmänt åtal även utan angivelse av målsäganden, måste, såsom justitierådet von Seth påvisat, tillses, att åklagaren icke blir förhindrad att ingripa, då i berörda fall gärningen är sådan, att straff å densamma är utsatt i allmänna strafflagen. Stadgandet i förevarande lagrum, att straffbestämmelsen däri icke skall äga tillämpning, så snart gärningen faller inom allmänna strafflagens område, torde med hänsyn härtill, och då ej heller eljest synes förefinnas anledning för dess bibehållande, böra utgå.

Ur protokollet

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 februari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,

Statsråden: PETERSSON,

SCHOTTE,

PETRÉN,

NILSON,

LÖFGREN,

friherre PALMSTIERNA,

RYDÉN,

THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, anmälde, efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, lagrådets den 29 nästlidne januari avgivna utlåtande över det genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 samma januari till lagrådet remitterade förslaget till lag angående vad i vissa fall skall iakttagas för vinnande av rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen:

I fråga om lagens ingress har vad lagrådet hemställt blivit iakttaget.

Med anledning av de principiella betänkligheter, justitierådet von Seth yttrat beträffande lagförslaget, vill jag framhålla, att det enligt min mening otvivelaktigt skulle varit lyckligast, i fall lagstiftningsåt-

gärder av förevarande slag icke behövt tillgripas. Funnes någon säkerhet för att de utfästelser, på grund varav en panthavare, depositarie eller kommissionär anser sig kunna för egen räkning förfoga över honom anförtrodda fondpapper, av fondpapperens ägare avgåves under medvetande om vad saken gällde, skulle jag ingalunda vilja medverka till att förringa dessa utfästelsers bindande kraft. Nu hava emellertid, såsom de sakkunniga påvisat, förhållandena gestaltat sig sålunda, att i förevarande fall ägarens tillstånd till innehavarens förfoganden för egen räkning ofta icke alls inhämtas, enär tyst samtycke anses kunna presumeras, eller, om det inhämtas, gives på sådant sätt, att ägaren i allmänhet knappast inser innebörden av sin handling. Jag anser det vara ett betydande samhällsintresse, att rättsuppfattningen och affärsmetoderna å ifrågavarande område ledas in på sundare banor och någon annan utväg härför torde näppeligen stå till buds än att föreskriva viss form för tillståndets avgivande.

Erinras må, att inom åtskilliga delar av vår rätt finnas stadganden därom, att avtal rörande vissa förhållanden icke kunna ingås med bindande kraft, stadganden, som äro föranledda av att vid dessa avtal endera kontrahenten ansetts sakna förmåga att på nödigt sätt tillvarata sina intressen. Ej heller sakna de föreslagna bestämmelserna förebilder i utländsk rätt.

Med hänsyn till vad inom lagrådet anförts har jag emellertid ansett mig böra föreslå inskränkning i lagens giltighetsområde. Att, såsom justitierådet von Seth ifrågasatt, låta densamma gälla allenast sådana fall, då någon för i 2 § angivet ändamål mottagit fondpapper under utövning av penningrörelse eller verksamhet såsom fondkommissionär, kan jag dock icke förorda. Härigenom komme lagen icke att bliva tillämplig å alla de många privatpersoner, som syssla med att utlämna lån till börsspekulanter mot säkerhet av aktier och bland vilkas krets de missbruk, lagen avser att bekämpa, ingalunda minst ofta förekomma. Där emot torde lagens effektivitet icke nämnvärt förminskas, om densamma på sätt tre av lagrådets ledamöter vid 2 § hemställt, i sådana fall, då fondpapper anförtratts till förvaring, förklaras endast skola gälla, för den händelse besittningshavaren yrkesmässigt köper och säljer fondpapper i kommission, d. v. s. är fondkommissionär enligt den i förslaget till lag om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet använda terminologi. De föreslagna bestämmelsernas räckvidd torde efter en sådan inskränkning näppeligen med fog kunna uppväcka betänkligheter. Jag har alltså låtit i nu nämnda hänseende omarbета 2 §. Vidare hava de i detta lagrum givna

föreskrifterna rörande överenskommelsens form ändrats i enlighet med vad lagrådet därom hemställt.

Vad angår de anmärkningar, som framställts vid 4 §, är det enligt min uppfattning för åstadkommande av en riktigare uppfattning om de plikter, som åligga en pantborgenär vid handhavandet av pantsatta fondpapper, synnerligen angeläget att jämväl sådana personer, som icke äro fondkommissionärer, må kunna för överträdelse av lagens bestämmelser ställas under tilltal, även om angivelse från målsägande icke föreligger. Jag kan därför icke tillstyrka att i lagen införas någon begränsning av åtalsrätten. Med anledning av anmärkningarna har jag emellertid låtit ur förevarande paragraf utesluta villkorssatsen.

Vid den omarbetning av förslaget, som ägt rum, hava även vissa redaktionella jämkningar däri ävensom i lagförslagets titel vidtagits.

Föredragande departementschefen uppläste härefter lagförslaget i dess omarbetade skick samt hemställde, att detsamma måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall, och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnar Grip.